

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА

С. 213.

ИЗВѢСТІЯ

НА

ИСТОРИЧЕСКОТО ДРУЖЕСТВО

ВЪ СОФІЯ.

Книга I.

1905 година.

СОФІЯ.

Придворна Печатница на Братия Прошекови.

Документи по сръбско-българските отношения прѣзъ 1830—1836 г.

Съобщава Г. Баласчевъ.

Помѣстениѣ долу писма и просби сж отъ първостепенна важность; тѣ уясняватъ не само отношенията между сръбското правителство на князъ Милоша и българските дѣйци, но освѣтляватъ много незнайни страни на българското възраждане. Съ тѣзи документи, пазени въ Бѣлградската архива, ликоветѣ на народнитѣ дѣйци Неофита Бозвелията и Неофита Рилски получаватъ нови окраски; въ тѣхъ отгадаваме нѣкои отъ изворитѣ въ литературната имъ дѣйность, а за самопожертвуването имъ за народното свѣстяване намираме необорими доказателства.

I.

Писмо отъ Хаджи Йорданъ Хаджи Геновичъ до Пантели Хаджи Стоилъ за изселване на българитѣ отъ Сливенъ, Ямболъ, Казанлъкъ и др. градове въ Сърбия, слѣдъ оттегляне на рускитѣ войски отъ България прѣзъ 1829 год.

Адресъ:

An Herrn

Pantely Haggi Stoill

franco

in Semlin, 14.

Τιμοτάτη Κυρίω Παντέλιον Χ. Στέιλολ.

Βράσσοβѣ τῇ α' Ἀπριλίου 1830.

Τό αἴτιον τοῦ παρόντος μου δὲν ἀποβλέπη εἰς ἄλλο τί, ἡμεῖς νᾶ σᾶς ἠδοποιήσω ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Σελλήμνου Γιάμπολγς Καζανίου καὶ ἄλλων μερικῶν πόλεων μαζῇ με τὰ χωρία αὐτοῦ κατικοῦντες, οἱ μὲν εἰς τὴν Θράκην οἱ δὲ εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἀπαφάσισαν νὰ σκορπιαθοῦν εἰς διάφορα μέρη καὶ μὴν μῆνουν πλέον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων. Διότι αὐτὸ τὸ σκόρπισμα τοῦ θέλη δισκολίας τοῦ πόρου τῆς ζωῆς τῶν τὰ πάντα, τὰ τοῦτο λοιπὸν τοῦς

ἐπιμβούλευσα ὡς ὁμογενῆς καὶ καλὸς πατριώτης τὸν, νὰ ζητήσουν τόπου εἰς τὴν Σερβίαν, νὰ μεταφέρουν τὰς φαμίλιας τὸν σερηδόν, ὅπου θέλουν εὑρεῖ τὸ αὐτὸ γένος, τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, τὴν θρησκίαν καὶ αὐτὰ τὰ εἶδια ἔθιμα. Διὰ τοῦτο σὰς παρακαλῶ ὦν βέβαιος ὅτι εἰσθες γνωρισμένος μὲ τὸν ἡγεμῶνα Μιλῶσιν, νὰ λάβετε τὸν κόπον κάμωντας ἔν φιλικόν καὶ ἔν ὀλόκηγρον ἔθνος τοῦ ὁποίου βέβαια ὁ ἀριθμὸς θέλη ὑπὲρέβη ταῖς ἑκατὸν χιλιάδες φιλαῖς, νὰ ὁμιλήσετε μὲ τὸν ἡγεμῶνα, δηλαδὴ ἂν τοὺς δέχετε εἰς τὴν Σερβίαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, δίδοντας τοὺς τόπον ἀρμόδιον διὰ τὰς τρόχιας τῶν καὶ ὅταν τοῦτο ἀποφασισθῇ, ἂν ἡμπορῇ νὰ τοὺς κάμῃ καμίαν χρηματηκὴν βοήθειαν, ὅπου νὰ ἡμπορέσουν νὰ μετακομίσουν τὴ πτωχὴ καὶ ἀ...άτη των καὶ τότε ὡς δ...α μεμίαν ἐξοφλίαν. "Ὅστε ὅπου νὰ ἐμπορίσουν τὰ ὠλερώσουν ἐν εὐκολίᾳ ὀπίσω, βεβαιώσατε πρὸς τοῦτοις τὸν ἡγεμῶνα, ὅτι θέλλῃ ἀπολαίσει, πολλὰ καλοὺς καὶ τιμῆρους ὑπηκόους οἵτινες δὲν θέλουν πρὸς ζημίαν τῆς Σερβίας, ἀλλὰ μάλλον πρὸς ὄφελος. "Ὅθεν ἀφ'οὔ λάβετε τὴν ἀπόκρισιν σὰς παρακαλῶ ἀμέσως νὰ μὴ ἡδοποιήσετε, καὶ ἦσθε ὑπερβέβαιος ὅτι θέλετε ὑποχρεώσαι ὅσον ἐμὲ τόσον καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον ἔθνος, καὶ παρὰ θεοῦ θέλετε νὰ σὰς τὴν ἀνταπόδοσιν. Ἐν τοσοῦτο σὰς τα πρ... ὦ καὶ μένω εἰς τοὺς ὀρισμοὺς σὰς προθυμότητος δούλος.

Χαζὴ Ἰωρδάν Χ. Γηνούδιζ.

(Прѣводъ на срѣбски).

У Брашову 1-иу априла 1830.

Г-ну Пантелиѣ Хаџи Стоилу!

Узрокъ овога писма нѣ другій, кромѣ вамъ явимъ, да су жители Сливенскіи, Ямболскіи, Казанскіи и другій нѣкій ва-рошица, заедно са оклнимъ селима изъ Траціе и Болгаріе, рѣшени, разићи се у разна мѣста, и да не остану подъ властѣ турскомъ. Ово разилаженъ ньово, причинише затрудненіе будущемъ ужитку ньоговомъ за свагда. Зато, я самъ ий као землякъ единородаць и добаръ патриотъ, совѣтовао, да имату мѣсто у Сербіи, и онамо да се съ фамиліяма преселе, гдише наћи истый родъ, истый езикъ, исто вѣроисповѣданіе и обичае. Тога ради молимъ васъ, знаюћи да имате познанство съ Господаремъ Србскимъ Милошемъ, да се потрудите приятельскій за цѣлій еданъ народъ, коему число, заиста не превозићи 100 хиляда фамилия. Договорите се съ Господаремъ, да бы ий приміо у Сербію подъ нѣгову власть давшій имъ прилична

мѣста на обработаніе за нѣмъ ужитакъ, и ако се нато рѣши, ако бы могуће было, да имъ учини и одну новчану помоћ, да бы могли пренести тамо сиротиню и немогущне, и то у заямъ за нѣко отреѣнено врѣме, у кое бы могли лако повратити новце.

Увѣрите къ тому Господара, да не получати врло добре и честне подданике, и кой неће быти на штету Сербіи, но паче на ползу. Када пакъ получите одговоръ сместа ми молимъ явите, и увѣрени будите, да ћете съ тимъ и мене задужитъ и истій вышереченый народъ, а одъ Бога не те имати воздаяніе.

Вашъ слуга

Хаџи Јорданъ Хаџи Геновићъ.

(Прѣводъ на бѣлгарски).

Брашовъ, 1 априль 1830 г.

До многуважаемаго Пантели х. Стоилъ!

Туй ми писмо не се отнася къмъ друго, освѣнъ да Ви извѣстя, че жителитѣ отъ Сливенъ, Ямболъ, Казанлъкъ и други нѣкои градове, заедно съ околнитѣ села живуци въ Тракия и Бѣлгарія, сж рѣшили да се изселятъ въ разни мѣста и да не оставатъ вече подъ властѣта на турцитѣ. А тѣй като това тѣхно изселване ще причини въ бѣдѣще голѣмо затрудненіе въ живота имъ, затова прочее ги посвѣтвахъ, като тѣхенъ съотечественикъ и добъръ патриотъ, да потърсятъ мѣсто въ Сърбія, тамъ изцѣло да прѣнесатъ фамилиитѣ си, кждѣто ще намѣрятъ едно и сжщо племе, единъ езикъ, сжщата вѣра и еднакви обичаи. Вслѣдствие на туй, моля Ви, като съмъ увѣренъ, че сте познати съ Княза Милоша, да се потрудите приятелски за цѣлъ единъ народъ, чието число навѣрно ще надмине стотина хиляди сѣмейства, да поговорите съ Княза, дали ги приема въ Сърбія подъ своята властъ, като имъ се даде подобаеща земя да обработватъ и се прѣпитаватъ. И слѣдъ като туй се рѣши, дали може да имъ отпусне и парична помощъ, за да могатъ да прѣнесатъ тамъ сиромашкия си движимъ имотъ, и то въ заемъ за опрѣдѣлено врѣме, прѣзъ което би могли полегка да повърнатъ паричната помощъ.

При туй, увѣрете княза, че ще изгуби много добри и

честни подданици, които не ще бждатъ въ врѣда на Сърбія, но повече за нейна полза. Щомъ като получите отговора му, моля Ви, веднага да ми съобщите, и бждете напълно увѣрени, че съ това ще задължите както менъ лично, тъй и този сщия народъ, а отъ Бога ще получите награда. Като поднасямъ почитанието си оставамъ на Вашитѣ заповѣди

Вашъ усърденъ слуга
Хаджи Йорданъ Хаджи Геновичъ.

II.

Просба отъ Неофита Хилендарски, който печата книги въ Българскитѣ училища, до княза Милоша Сръбски, въ която го моли за закрила по случай ограбване на имотитѣ и паритѣ му въ Българскѣ, особено пѣкъ сждебнитѣ власти като не давали ходъ на Неофитовото оплакване, и него самага оклеветявали.

Адресъ: Его Свѣтлости Милостивому Сербій, Князю-Государю Милошу Ѳеодоровичу Обреновичу благопокорнѣйше у Константинополь¹⁾.

Всей Сербій Свѣтлѣйшій Князь
Милостивый Государь!

Обще уже вѣдомо есть отъ юліа М. Настоящаго Л. 13-го Дня крозь нощи — 3-го часа — Неосносная Убо Нещастія Богини посѣщенія, прелютими стрелами утрово смертоносныя язвы вонзила же и възбранила Просвѣщеннаго воображенія Славеноболгарски — нещастнымъ юношамъ — совсѣмъ Полномощіемъ.

1) Повелеваемъ. в. С. напечатати съ денги Помощ[е]ствователей Священно-исторію-катихисиса — еже всепокорно содѣяхъ. У данной ми квактірѣ, до кабинетѣ — у старой Митрополій въ долнѣи порядкѣ, отдеснѣ сторонѣ входяще Собы — Со всеми моими вещей сосѣдох — убо повелѣваемъ Писмяно — и чрезъ Суда у Пожеровцѣ пріити — абіе пріидохъ...

2) Писмяно-же жалостно-обявленіемъ чрезъ Преосщеннаго С. Митрополита — в. С. благопокорнѣйше просихъ —

¹⁾ По това врѣме, 30. септември 1835 г., Милошъ билъ отишълъ при султана въ Цариградъ.

Печатом вашей Свѣтлости удостоити-то — Даровах — и не дарую. Еже бы дати писателства моя — народу Моему — без предобытка — но не съ пагубной то зети — не сподобихся полномощнаго — и праведнѣйшаго — в. С. Совѣтнаго отвѣта!

3) Кромѣ скорѣе прииди у пишуще ключъ имущи из Сишовѣ Маноль Петровѣ — и Яков Иліевѣ у Яко внѣшній враты — мы извнѣтрѣ коздѣи как заключиле тако и обрѣтохом — но внутреняя собны сломлени — и Два ковчези твои — и всято то которое имѣ и тебе нужднѣйшее — покрали.

4) То видѣвше — абіе пощею кроз нощи — досиг у Београдѣ пред суда предстах — въ Началѣ представих имѣ, о драгоцѣнных вещей моих имянно — Послѣ же обрѣли жены на руку носящій белязик — Оставшей наслѣдіе Матери моей — покойной у домѣ высокопочи Г. Станку — Кровы ея пасущій Слуга на Гнои обрѣтшій — Таковая чудесная — ниже у Египта — быле.

5) Убо крозъ той нощи въ сущаго часа высокопочитаемая Г. Со сосѣдныя дружки пред церкви, кабинетѣ — и пред Стражи спаціраища (расходящася) вопросима что громосломнаго гласа Слѣшится — надменно отвѣщавало — ничтоже — развѣ или вѣтрена буря колеблетъ притвори, прозорца нашего дома, или слуга наш притворяет враты дома нашего...

6) Та вся обстоятелнѣ доказательства яснѣ преложишася београдскому Суду — Обаже Суда благородніи Господіе унени (ишу) сѣжу — недѣйствующи ничтоже...

7) Привручаетбоя высокопочитаемая Г. С. за слугу Ея — аки нѣсть сей содѣлавый — та злодѣйства — — — !

8) Именем промысла вышняго увѣдомляю — всѣмъ: яко не просто я оставилъ ключъ собы бугарамъ не молился же всуе намѣстнику Митрополій Г. С. Нікочену — препо сылату слугу Митрополій, Который и общался, еже спавати ношемъ, а днемъ бугары соглядати внимателно — ащели ни — то — или бугары спати: или ковчези мои во квартирѣ своемъ отнести на соблюденіе дондеже возвращуся из Пожаревцѣ — понеже пред нѣколико дней — ноше и по 3:4 часи прихаждалъ нѣкто — кроз комшулука соглядovati — сплю ли или бодрствую?

9) Не довлѣли Калипсиной Нумфи утровныя стрелы гонзание — но и Вінерной изчадіе Нептона — стерпѣти.

10) Азъ бо изъ дѣтинства притяжавышій — и отеческое наслѣдіе — спомоществователей любородных новцы — и драгоцѣнно злато — сребренныя вещи до Аспру отъ злодѣя лишимъ — о державной области в. С. у београдѣ до кабинетѣ предъ Станси... До Настоящаго часа никакой милости — справедливостиже и содейаго содѣйствія не сподобимъ — злодѣй бо у сущаго часа спросилъ ключъ собный имуща болгаров — отишол ли Архимандритъ у Пожеровцѣ? оставил ли калабалуцы, и кто будетъ спати и пазити ихъ — усудился отъ устъ своихъ самъ — судъже не изызаетъ его... Но мене поносно укаряетъ — яко лжца и ничтожнаго нарыцающа...

11) Аще убо Азъ таковой по нарыцанію ихъ — то прочее представляю высочайшымъ державы суда — и Аще отсудится таковой — законно и праведно приему наказаніе аще ли ни — то не имѣю бо охоту страдалчества...

12) Согласіе бо наше съ Деректора в. С. Книгопечатнѣ Г. Бермана было за 2 мѣсяца напечатати шесточастныя труда моего школскыя книги — у шесть М. совершилъ едва — ваша Свѣтлость даровали — пачатнаго и книговезнаго иждива сиротныхъ Младежамъ — а труда спомоществователи любородниіи — Двулѣтнаго же иждива — кто ли будетъ платити — понеже дарованныя в. Свѣтлости суть 4600; части — всякая по цванцѣ... которіи чинитъ 800: талѣра — а само заплащати 328, талѣра и 2, цванца...

13) Покраждаются при кабинетѣ в. С. предъ державной стражи моя — 606 — талѣра — златное держало костенаго жезла — златно-сребренный Тасъ савитъ Драма 48; сребренная лажица — Едни сребренно-плетніи грывны ручныя и една дивная желтица съ сребряна халка мякма воска.

14) Полномощны иже в. Св. повелѣніе и напечатихъ еще двѣ писательства моего труда книги — которіи чинитъ 8,000: цванцика — согласени же за три седмицы съ Деректора К. печатни — Правительства — Існѣ 23-го и едва доселѣ напечатишася — которіи не будутъ сподобитися — сиротныхъ младежи — донезе не обрящутся покраденныя новцы мои — и заплатитъ...

15) Съ то Намѣреніе Азъ низопокорнѣйшій не приидохъ еже предобыти — новцы, славу, честь — или нѣкуа у хѣбку въ державствѣ в. С. неже губити време всуе — и имѣнія моя — но жертвоватися елико есть можно о просвѣщеніи вообра-

женій предрагого моего рода младежамъ — нынѣже лишнѣмъ Настоящаго хлѣба, имѣнія, и труда моего книги — продаю халины мои со слезами хлѣбомъ питаюсь — отчаянъ же по улицамъ скитаты.

Прочее Низопокорнѣйше оставляю Полномощной, богодарованной учтивости же и благопроизвольной волѣ вашего свѣтлости, и милосердія бѣздны умиленъ молящъ — содѣляйте якоже вышній промыслъ вы просвѣтивше вразумитъ се мною раба страшнаго, отвсѣхъ своихъ лишенаго и бѣдствующаго, справедливую милость — вашего свѣтлости.

у Београдѣ, 1835-го Септемврiя 16-го.

Низопокорнѣйшій

Неофит Петров — Архиманд. Хиленд.
Славеноболгарскій Списатель.

III.

Просба отъ Неофита Хилендарски до княза Милоша въ Крагуевацѣ, съ която му извѣстява, че директорътъ на бѣлградската печатница забавилъ отпечатването на книгитъ за бѣлгарската младежъ, и го моли да се застъпи да му се повърнатъ открадатитъ вещи, пари, та да се заплати и прѣдстави книгитъ на свищовското общество.

Свѣтлѣйшій князь!

Милостивѣйшій Государь!

Вѣдѣй, яко общая полза въ знаній и исполненій взаимныхъ между людии, должностей состоитъ — непрестанно бо въ томъ упражняхся, во еже бы труда моего писателства предрагого моего славеноболгарскаго рода нѣжную юност оную извѣстнѣйша участствовъ склонность же ко исполненію возбудилъ и тѣми благостояніе усугубилъ.

Кое же одавно желаемое дѣлце къ напечатанію при единовѣрныхъ же и единоплемянныхъ въ богодарованнѣй области в. свѣтлости книгопечатнѣ усерднѣ и благонадежднѣ прине-сохъ — Которое посогласію Дерек. типографій не совершившеся у время — вмѣсто ползы — соблазнъ обществу произнѣсе, закосненіи! Но та вся азъ терпѣливо снесохъ — укрѣпляемъ благонадеждіемъ на милостивое в. свѣтлост дарованіе, которое сподобившися убогіи юношы абіе заглядятъ вся соблазны, и

уста противляющися затиутся — но еще припятсвовало злоключеніе содѣяное злодѣями м. Іуліа 13-го у Бѣоградѣ — мнѣ у Пожеровцѣ сушу — пріявшу же вѣсть отомѣ, немедленно чрезъ пощы въ Бѣоградѣ предъ суда предстахъ — посвидѣтельствы ключъ собнѣй имущій Сищовцовъ — до четверт часа Г. Полиціанъ обрѣлъ среброплетенного вещь изъ вещей моихъ — услуги Г. Станкиной — которая и спурочилася за него яко нѣсть сей содѣлъ то — судаже Господіе, како нашли благопристойно и правильно — то мнѣ и до сего часа неизвѣстно — кромѣ Бѣоградскій — у Крагуевцкій судницы, вѣмъ яко разноголася — у Крагуевцкій говорятъ: нѣсть слуга Г. Станку но бугары; — бѣоградскій же ни бугары, ни слуга Г. С. — наипаче же мы не можемъ безъ С. Государя — никогожъ ни затворити — ниже истязати. — То мнѣ другій способъ не оставши — кромѣ припадъ къ Г. Митрополіта молимъ его дати ми 60: талера взаимнѣ за припитаніе и еже купити въ Пещу нѣколико потребны книгъ за общества, оставивже ему взалогъ, халины мои и сребрянный ковчежець съ С. Мощи. Но недостигшу ми новаца — взаимсвова и въ Пещу от некоего любородца — съ условіемъ отидати я въ Земонѣ — и тако нынѣ неимущъ откуда отдати — и насущнаго хлѣба лишимъ недоумѣвано что дѣлать — кромѣ по права законно, и по свидѣтельства ключъ имущіи бугары — и по Ніколчева сына. Аще судится — то явно что изыдутъ вся злодѣямъ покраденныя моя и злато сребренныя вещи и новацы — яко и буди заплатити Г. Митрополіту — любородцу же и протчи и должникомъ моимъ.

Прочее понизно припадаю персть подстопамъ В. С. цѣлюющъ со слезами жалостно превручаю налогъ сей благопроизволительной и праведно-милостивой воли съ страхомъ — высокопочитаніемъ.

Вашъ Свѣтлѣйшества Милостивѣйшій Государь

Низкопокорнѣйшій рабъ Неофит Архіман. Хілендарски
Препростый Списатель бугарскій.

у Земонѣ 1836-го Јенуаріа № 1.

IV.

Просба отъ свищовци до княгиня Милица въ Крушевацъ за помощь по съграждане на разрушениѣ прѣзь войната 1810 г. черкви въ Свищовъ.

Къ Ея сіятелству пресвѣтлѣйшія и благочестивѣйшія Господжи Господжи Благовѣрныя супруги Его пресвѣтлаго высочества Господина, Господина Милоша Обреновича и принцыпа всея Сербіи и проч. и проч.

Воистинну злощастная наша Болгарія, сродна суци съ Сербією (по произшествіи изъ единого и тогожде славнаго Славенскаго народа толико жительствоющихъ внеи, колико и въ Сербіи жительствоющихъ) не неподобно есть всегда въ своихъ злощастіяхъ прибѣгати къ ней и просити руку помощи: ибо тако было благоволѣніе Божіе, что бы единая была земля свободна и благополучна, а другая въ робствѣ и злощастна.

Симъ же тако имущимъ вознамѣрихомъ мы жители града Сищовскаго да притечемъ къ благоутробному произволенію Вашего Сіятелства просяще со многима и теплыми молѣніями руку помощи во обдержавшихъ ны нуждахъ.

Нужды же наши Пресвѣтлѣйшая принцыпесе, нудящии насъ стужати днесъ почитаемѣйшему намъ вашему сіятельству послѣдоваша намъ тако: градъ нашъ въ лѣто 1810-го, проходящимъ чрезъ него непобѣдимымъ Самодержавнымъ Россійскимъ войнствомъ, въ пепель обращенъ бывши лишася и отъ сущихъ въ немъ Божественныхъ храмовъ, яко же и мы бѣднии отъ него сладчайшаго нашего отечества лишихомся и разсѣяхомся кому гдѣ годѣ бысть. Егда же по времѣни паки собрахомся много отщетеніи, всякъ убо по силѣ своей возобнови свое сѣдалище, церквамъ же никто же никако же дерзну коснуться, и тако, отъ недупущенія агарянскаго лишенни быхомъ до днесъ святыхъ церквей: Понеже же въ настоящая времена, по Божіему смотренію, умилившись на насъ высокая порта и дадеса ни дозволѣніе къ возобновленію тѣхъ церквей нашихъ и коснухомся уже къ дѣлу во многихъ утѣсненіяхъ и нуджахъ впадохомъ неимуще потрѣбная иждивенія. И воистинну пусто бы осталось почетое ни святое дѣло еще не бы приспѣла отъ нѣгдѣ некая богатая помощь нѣкоего милосерднаго сердца. Тоже чрезъ приносящаго настоящая наша моленія согражданина нашего Г. Димитракія Папазоглу не сумнѣнно ожидаемъ устроить намъ милостивое и милосердное сердце вашего сіятелства, на него бо воистину на него уповаемъ да недокончанная исправить Божественныхъ тѣхъ храмовъ, единого во имя Спасителево славимаго во имя

отець нашъ Архіандритъ Неофитъ, и Господинъ учитель Еммануилъ Васкидовичъ, кои и двоица исполняюща же и слѣдующа подобателно должность свою.

✓ Най паче вседневнотрудящася за просвѣщеніе всеобщенароднаго и предрагаго словено-болгарскаго рода нашего на коихъ сущия нихни списательства свидѣтельствуютъ и пренумеранты честными своими напечатанія именами за кои убо и азъ ревнитель сый, и сообщникъ совсѣмъ обществамъ, рачительноже и усердно вознамѣривъ же и смѣяхъ да ся обявзя и нарека настоятель на това общенародо полезное и свѣщенное дѣлце, да спомогнаже и надстоя словомъ и дѣломъ, споретъ силата си. Наставахъ убо и писмяно привѣтствовахъ любородны те ползожелатели да спомоществувать преди по 2 цванника които и благопроизвольно ми препроводиша едни сами, другіеже чрезъ Г. Архіандрита Неофита, когото прилично общепредизбрахме и проводихме въ Княжеско сербскою Вашу типографію, за да ги на свѣтъ издаде. Който и послушно сотвори, и исполни общенародната желателна воля и возрадова ни писмянно многожды, изъ Неготинъ, Крагуевца и Бѣограда.

Обаче злоторніи и доброненавистніи притворцыже и ласкатели всѣяша бо разни соблазны въ народа, и возбудиша го върху насъ, за да ищутъ поскоро или книги, или новцы свои говорящи: какъ ся извѣстили отъ нѣкой си татамошніи чловѣцы, защо вышереченный отецъ нашъ Архіандритъ Неофитъ не печатетъ нихниіи списательствы но сѣдитъ въ митрополиі ядетъ и піетъ, само вы писмянно ласти, да му испратите новцы, то ми ако и отнютъ не вѣровахме таковіи ни да помыслить Архіандритъ, ане да сотворить. Препроводихме обаче съ перінча и друга торговина нашего чловѣка Алексія Поповича до Бѣоградъ да продаде, и новцы да даде Типографіи и да возмѣ книги да донесе, да умиримъ народа. Кой и сотворилъ Алексій далъ Архіандриту 450 талера, и словомъ четьре стотины, и педесетъ талера, и приялъ отъ него свидѣтельство подтверждено и отъ окружія Бѣоградскаго суда печатомъ, и съ митрополитскими подтвержденіемъ какъ щему испрати Архіандритъ изъ Крагуевца за 500 талера книги които му испратилъ споредъ зговора. Но сказва Алексій, защо кадъ ги положилъ въ кораба, дошле изъ митрополиі и взяли ги насилно натракъ. И послѣ нѣколико дни пришелъ Архіандритъ и промѣнили му писмото и дали му друго потверждено

отъ Господина Мітрополіта, но безъ печать, писующе: какъ Господарь дароваль народу шесточастіи книжки и повѣлѣлъ съ они новацы да напечата другіи две части съ исторія и катихисисъ, но неверваль народа на то, и стана послѣдняя народна бунта горша первыхъ: сказующи какъ слышали отъ тамошніи люди, защо Архімандритъ побѣгналъ заедно съ дєректора тїпографическаго въ Немецью и ласкатели общества бунтотворцы, весьма ны смутиша и удивиша и безконечно въ недоумѣнія доведоша, за да ся сумнимъ на духовнаго отца и учителя же и писателя рода нашего и да проводимъ троїца наши чєловѣцы при Вашу Свѣтлость съ тужебно писмо за да вземемъ за пренумеранте книги, коїто взяха и принесоха и дадохме всякому: но возвѣрнаха ги, и возвращать ги общє громогласно говорятъ: какъ мы ся ясно извѣстїхмє защо свѣтлѣйшіи всея Сербїи князь и милостивѣйшіи господарь дароваль тїя книги, на нашїте сиромашки школскїи младїжї а вы дайте натракъ нашїтъ по 2 цванца, коїто вы дадохмє прѣдъ 2 години за ови книги, но мы до нынѣ оны воздерживахмє и утешавахмє, говоряще имъ: нека доїде общє дувный отецъ Архімандритъ Неофитъ за когото смє извѣстни отъ нашихъ сищовцовъ, най паче отъ Манолє Петровича и Якова Млєевича, ключо квартира его собы имущїи и что въ ковчези его наши и его новцы: и драгоцѣнности подробна знающїй какъ злодѣями до аспра покрадены, и находятся въ протенціи процеса, когото и сожалєхмє какъ да ся случи да страда таковая обачє несумнєнно ся надѣяхмѣ какъ щє ся найдатъ нїхните и нашїте новцы и какъ щє прїїдетъ да утишихмє всеобщая и соблазїтелная молва коїто не оставїль насъ, но доїшелъ при духовныя свои чада и ны извѣстїи за всѣхъ и повѣрвахмє най пачєжє повѣрнѣйшія свїдѣтельства, когда и на кой мѣсяцъ прїялъ, и натракъ взялъ отъ кого и именнє сколко. Обачє общїй народъ то отнюдъ немари найпачє жє зрятъ дарованныи книги у Г. Миша Вашего чєловѣка, вєлєгласно и общє говорятъ: мы то незнаемє Господаря намъ всїте дароваль а вы залудо ищете да ны изядете по 2-та цванца, номы вамъ нещємъ ги оставї тако.

Всемилоствїй Государь! ето Г. Мишу, да ги дава кому таму повелїте; щє ги дамъ но прїлѣжно молю, и насъ справєдлїво пожелїте Азъ бо губя 450: и словомъ чєтерстотїны и пєдєсєтъ талєра мои, 155 пренумерански, а списателїте труда

си, трошака и най паче почиста си отъ народа. Прочее съ глубочайшимъ высокострахопочитаниемъ и всесовѣршеннаго преданостию на благопроизволенія Вашего свѣтлѣйшества за-висють¹⁾

Милостивѣйшій Государь! Вашего свѣтлѣйшества низопо-корнѣйшій рабъ на славено-болгарскій шесточастный книжки: въ Сишовъ 1836-го года Юнія дня.

Христѣ П. П. Іоанѣ.

Вышереченнымъ свидѣтельствуемъ имы нижеподписанные раби Ващя свѣтлости:

’Іконом папа Θεодосѣа ’επτροп С. М. Торновскаго	Апостоль Николѣѣ
.....	Борѣ Ненѣ
Христо	Данаил Димѣтрѣѣ
Х. Θεωδωρ Х. Пес	Димитаръ Ти...новичъ
ἀλεξη Дарηανѣ	
ἀθανас Оікономѣ	

VI.

Писмо отъ Михаила Германъ, княжеско-сърбски свѣтъ-никъ и агентъ въ Букурещъ, до Неофита Рилски, съ което го

¹⁾ Тука узнаваме за помощта, която указалъ князь Милошъ на сла-вено-българския родъ. Сърбскиятъ князь се стрѣмелъ да благоразположи българитѣ къмъ себе си. Милошъ билъ глава на сърбитѣ, но той сжщеврѣ-менно се смѣталъ като прѣдставитель на всичкитѣ християни отъ Османската Империя. Той не скривалъ това, а открито говорѣлъ, че било необходимо на всичкитѣ раи християнско управление. Даже въ текста на сърбския уставъ, съставенъ прѣзъ 1835 г. българитѣ, които случайно или по работа се нами-рали въ Бѣлградъ, били споменати като депутати на българския народъ. Освѣнъ туй нашитѣ документи говорятъ и за Милошевѣ човѣкъ въ гр. Сви-шовъ, нѣкой си Мишо, комуто Христо попъ Ивановъ искалъ да прѣдаде от-печатанитѣ книги на срѣдства на Милоша. Може да се прѣдположи, че Мишо е работилъ като таенъ или като търговски агентинъ на Милоша. Но нѣщо по-важно се явява, че въ нашитѣ документи се открива организатор-ския духъ на Бозвелията. Той съставилъ въ Свишовъ общество съ настоя-телство, което трѣбвало да се грижи а издава книги и просвѣщава бѣл-гарския народъ. Въ това общество били привлѣчени най-виднитѣ свишовци, начело съ общинаритѣ. По рѣшението на настоятелството Бозвелията заминалъ въ Сърбия да рѣжководи отпечатването на книгитѣ. За книжовни нужди на туй общество Неофитъ посѣтилъ и Пеша да купува книги. Освѣнъ това документитѣ разрѣшаватъ редъ по дребни въпроси, като наприкладъ, дали Неофитъ е дѣйствувалъ като учителъ въ Свишовъ, което се отказваше на-последъкъ отъ Ванкова. Сега вече нѣма нужда да се съмняваме въ сътруд-ничеството на Емануила Васкидовѣча при съставянето на „Славено-българское Дѣтководство“. При туй чрѣзъ нашитѣ документи ще се разрѣши и въпроса, кога Неофитъ почналъ да *прѣвежда и компилира* съкратената Мати Болгария, тъй като се установява въпроса, кога Неофитъ е разнесълъ своитѣ учебници изъ България.

кани отъ страна на своя господарь да стане епископъ на сѣрбитъ въ Шабачъ¹⁾.

КНЯЖЕСКО-СРБСКІЙ СОВѢТНИКЪ

и
АГЕНТЪ

№ 60

у Букурешту 8 Маія 1836.

Господину Неофиту Јеро-
монаху, и учителю у училищу
Габровскомъ.

Кадъ самъ зимусъ у Крагуевцу бую, имао самъ са Свѣтлѣйшимъ Княземъ Србскимъ разговоръ о вама. Нѣгова Свѣтлость има о вама врло лепо мнѣніе, желіо бы да вы доѣдете у Србію, примите се достоинства Архиерейскогъ и будете Епископъ Шабачкій.

Епископи у Србій получаваю годишню плату изъ народне азне, состоєху се у 1200 талира Австрійски, или, по турскомъ теченію талире есапеѣи, 24,000 гроши.

Ово имъ се дае, да не мораю иѣи по народу сами купити припадаюху имъ мирію. Осиму выше означене сумме, имаю Епископи годишнѣ приходи одъ Свештенства подручногъ, одъ манастира, кои се налазе у нѣовымъ Епархіама; кои приходи колики су у Епархій Шабачкой не знамъ. Узи-маю такоѣе таксе кадъ кога запопе, заѣаконе и кадъ чине по зактеваню христіана, молитве, водосвященія и друге спо-мене за живе и мртве. Осимъ тога домъ Архиерею гради на-родъ, обдржава га у добромъ станію о народномъ трошку.

Епархія Шабачка состои се изъ три окружія: Шабачкогъ, Валѣвскогъ и Подринскогъ. Ово су три най богатія окружія у Србій. Народонаселеніе окружія овы естъ до 100,000 душа. Шабачъ, една одъ най веѣи вароша у Србій, еданъ четвртъ часа одъ рѣке Саве и одъ границе Австріиске одстоєѣа, естъ пріятно место, у комъ се домъ Епископскій, скоро построєнъ и прилично пространъ, налази. Жители града овогъ су пи-томи, и имаюѣи свагданя съ Австрійцыма сношенія, изобра-жени люди.

Ово су користи, кои ѣете имати, као Епископъ Шабачкій.

¹⁾ Това писмо е обнародвано вече въ Мсб. VIII, 427, но ние пакъ го печатаме, за да го свѣржемъ съ слѣдующия отговоръ, който е необнародванъ и много важєнъ.

Но іош' выше него ли то су ове — земне — користи, имате лепъ погледъ, вашимъ вѣжествама наукомъ быти полезанъ народу, кои се лишава Архиереа, као што Князь очекуе, да вы быти можете.

Имаюћи устный и садъ одъ 14 априла т. г. № 196, писменный налогъ одъ князя, да васъ позовемъ, да у Србію идете, долазимъ васъ писмомъ овымъ упытати: были се вы рѣшили оставити Габрово, у Србію отићи и тамо еписпопствовати? Ово, молимъ, да мы писмено и категорическій явите ошетель сирѣчь или не? Ако ошете ићи, нужно е да ми явите, и да ошете ићи и кадъ почи можете тудъ. Вашъ одговоръ какавъ буде сообщити после свѣтлѣйшему князу.

Княж. Срб. Совѣтникъ и Агентъ
Михаилъ Германъ.

VII.

Писмо (отговоръ) отъ Неофита Рилски до сръбския агентъ Михаилъ Германъ, съ което му извѣстява, че не може да приеме високия постъ — Шабаци епископъ, за който се брои недостоенъ.

Адресъ: Благороднѣйшему и высокопочитаему мнѣ Агенту совѣтнику сербскому Михаилу Герману.

Съ почитаніемъ въ Букорешъ.

Благородный и высокопочитаемый мнѣ Г. Михаиле Германъ Агентъ Сербскій!

Предрагая ми ваша писанія писаная прешедшаго Маіа 8-го съ неизреченною радостію пріяхъ тогожде 24-го, и прочтавъ оныя, видѣхъ съ неописаннымъ чувствованіемъ ваше предложеніе, и Свѣтлѣйшаго Князя Господара сербскаго милостивое ко мнѣ недостойному таковыя великія милости благоволеніе, за кое и благодарю вамъ обоимъ сердечно. Я быхъ съ величайшимъ усердіемъ пріялъ предлагаемую мнѣ вами честь, и имѣлъ за величайшее щастіе быть всегдо подъ милостивымъ благоволеніемъ свѣтлѣйшаго князя, ежели бы я не познавалъ своего недостойнства о таковомъ великомъ санѣ, который весма опасенъ для недовольныхъ людей. И такъ я разсуждавъ долго о томъ и глубоко, и предложивъ вся обстоятельства и должности касающыяся до того дѣла предъ очима, и свѣсивъ

ѣния якоже вѣсками съ моимъ недостойнствомъ, обрѣтохъ себе совершенно невозможна пріяти такового високаго сана, и слѣдователно съ негодованіемъ внутреннимъ обявляю вамъ ясно и категорически (якоже мнѣ о тамъ повелѣваете) что немогу пріяти вашего милостиваго ко мнѣ предложенія, и вы будете постаратся обрѣсти инаго кого ни будъ на томъ достоинствѣ. Причинъ же вамъ неописую моего въ томъ отказанія, зане ѣмъ вамъ всячески извѣстны. И такъ смиренно покорно прошу васъ да бы вы неоскорбилися на мнѣ за таковое грубое и неучливое мое въ томъ отказаніе, и обявили бы свѣтлѣйшему князю, что я недоволенъ пріяти такову тяжесть, силъ моихъ превосходящую, но по крайнѣй мѣрѣ благодаренъ сердечно за лѣпое нѣгово ко мнѣ мнѣніе и милостивое благоволеніе, и молю низкопорно его свѣтлость, что бы и паки не исключилъ меня изъ своя величайшія милости (вамъ дарствуя), съ коимъ моленіемъ и остаю на всегда¹⁾

Вашего высокопочитаемаго ми благородія

искренній Браточедъ Неофитъ П. П.
учитель Габровскій.

Лѣто 1836, Іуніа 4.

¹⁾ Извѣстно е, че габровскитѣ патриоти бѣха изпратили Неофита Рилски въ Букурещъ да попрактикува белль-ланкастерската метода и да състави на български необходимитѣ учебници, които трѣбвало да се въведатъ въ Габровското училище. Неговитѣ учебници, българска и гръцка граматика, катехизисъ и 66 таблици били, по ходатайството на габровеца Д. Мустакова, който водѣлъ въ Букурещъ дѣлата на сѣрбския князь Милоша, напечатани безплатно въ сѣрбската правителствена печатница въ Крагуевацъ на 1835 г. Въ сжщата година на 2 януари било тържествено открито и габровското училище, а на идущата година Неофитъ издалъ житието и службата на Ивана Рилски въ Бѣлградъ. Неофитъ билъ слѣдователно извѣстенъ на князь Милоша като приготвенъ книжовникъ. Отъ нашитѣ пѣкъ писма, размѣнени между Михаила Германа, свѣтникъ и агентъ на Милоша, и Неофита, се вижда, че Неофитъ билъ прѣпорѣчанъ и отъ Мих. Германа, който се падалъ браточедъ на габровския учитель. Но нашиятъ патриархъ на новобългарската литература отказалъ да поеме епископската катедра въ Шабаци, която му обезпечавала голѣмъ приходъ и почести, по причини, които били добрѣ извѣстни на княжеския агентъ. Ние сме напълно убѣдени, че причинитѣ не сж били други, освѣн желаніето на Неофита и моралното задълженіе да продължи започнатото дѣло въ габровското училище. Неофитъ искалъ да служи на своя народъ, който обичалъ чрѣзмѣрно; той прѣдпочелъ да учителствува при скромна заплата и при лишения въ Габрово и да просвѣщава народа си, отколкото да обезпечи и въздигне себе си. Тази постѣпка въ дадения случай повдига твърдъ високо Неофита прѣдъ очитѣ на бѣдѣщия му биографъ; тя ще си остане като сжлпа рѣдкость между нашето сѣврѣменно духовенство.